

ETIM. Tot el paisatge toponímic dels noms preromans d'aquesta zona ens orienta cap a una etim. ibero-basca, amb freqüent colorit bascoide: *Saderra, Solterra, Ierri, Besora, Olost/Olvan/Oló, La Quar/La Corriu, Bascano, Norra, Navars*. Majorment si ens resistim a separar-lo de l'origen del nom veí *Gurb*, amb el qual ja el combinava jo en *E.T.C.* I, 196, com a parella paral·lela a *Gerri/Gerb, Gurri/Gurb, Lles/Llesp*, i els altres aplegats allí; en els quals és visible la postposició basco-ibèrica -BE 'sota'.

I essent d'aigües rogenques aquest riu, com tants rius catalans, ha de contenir l'equivalent ibero-basc del bc. GORRI 'rogenç', o 'roig', com ja digué Montoliu (*BDC* x, 8); i com allí dono a entendre jo mateix; per més que en part de les formes més antigues hi hagi apòcope (*Igor*) a la manera de *La Torre > La Tor, NABARROS > Navars*, aviat hi predomina la terminació més plena -rri (com en *Terri, Esterri, Ierri*), car no som aquí tant al Nord com Cerdanya i Conflent, on han quedat *Er, Nyer, Bor* etc. Davant, però, de la -i es va produir la metafonia en *ú*, si bé abans restà ò fins a 924.

Acaba de demostrar l'origen ibero-basc, la preciosa forma arcaica *Igor/Igorre/Igo(r)ri* dels docs. més antics. És la comprovada «I- amovible» que sol alternar amb zero en la toponímia ibèrica (i algunes vegades amb E-): ILERDA/Lersda (> *Lleida*), ILURO(N)/LURON = *Llerona/Alarona/Alaró*; ITÚRICA/TÚRISSA > *Torsa > Tossa*; ITURRES/Dorres; EGÓSALE > *Gósal > Gósol*.

Aquí ajuntarem, doncs, en apèndix, l'estudi del NL ribagorçà *Igüerri*, que considero forma duplicada del mateix origen, però amb manteniment de la I-.

IGÜERRI, llogaret que es troba per alt de la gran aresta de serra, que separa la vall de Barravés de la baixa Vall de Boí: és agregat del te. de Llesp, ja prop del Pont de Suert; més alt però veí de Castelló de Tor. *Pron. local: aigüéři* o *aigüéři* a Barruera, Casac. 1920. Jo també tinc anotat *aigüéři* a Durro i Irgo, 1953, a Erill i a Cardet (XII, 161, 170), i *lo bařan d aigüéři* a Llesp (XIII, 196); «el prat de Nou-Fonts ja és d'*aigüéři*» em deien a Castelló de Tor, 1957 (XIX, 161.7). La vista del lloc és eloqüent per a l'etim.: el 1961, desembocant de la vall de Barravés cap al Pont de Suert, observo, damunt de la serra que puja amunt des del Pont de Suert, cap allà dalt, una sèrie de canaletes d'un color vermell viu: ben al costat del llogaret en qüestió.

Donem per segur que la inicial primitiva seria la del nom *Igüerri*, mantingut per l'administració civil i eclesiàstica (és sufragània de Gotarta), si bé popularment s'hi ha aglutinat la *a* locativa: tal com també se sent *Airavals, Aivorra*, per *Iravals, Ivorra*, o *aireva* per *hereva*. Encara que no hi ha diftongació de la ò a la major part de Ribag. (*E.T.C.* I, 114-5 n.), aquí som ja a la vora de les valls de l'Èsera, on se'n troben casos. I aquí la infl. metafònica de la -i s'exercí en aquest sentit i no en el de canviar en *ú*, com en *Gurri*, o en els noms en *ó-u* estudiats en aquelles pàgines. Cosa

semblant tindríem en el NL aranès *Goerri* si bé aquest, a falta de variant amb I-, potser més aviat prové de HORREUS 'orri' (*PVArGc*, 600b).

En les valls veïnes de l'Alt Aragó tenim parònims d'*Igüerri*, així mateix amb la I- ibèrica: *Iguéřa*, pda. de Gistau (*Elcock*, 1.^a *Reu. Top. Pir.*, 99); Turó de *Iguerre* en el te. d'Echo, prop del seu límit; *Iguarra* turó avançat de Puñero, en el te. de Biescas de Gállego: noms que vaig recollir en aquestes valls en les meves enqs. de 1966. Inútil suposar (i seria més arbitrari) que aquests noms vinguin de compostos amb *egi* 'vessant' o amb *aitz* 'roca' (d'on el monte *Aitzgorri* entre *Alaba* i *Zegama*).

Fem memòria d'alguns NLL derivats de *gorri* 'roig' en el País Basc: *Gorriti* lugar del te. navarrès de Larrain, *Gorritz* lugar agre. a Lónguida, i també a Navarra *Gorritzara* i *Gorritza*. Ara bé això ens recorda el nom del riu andalús *Guarrizas*, subafl. del *Guadalquivir* que s'ajunta amb el *Guadalén*, uns 8 k. E. de *Cazlona*, prop de Linares (Jaén).

Guarrizas és ben possible que ens hagi conservat la memòria d'una forma ibèrica dels temps romans, un poc alterada per la ultracorrecció *o > ya*. Com és sabut, *Cazlona* ve de l'ibèric *Κάστων*, els habitants del qual, havent estat saquejats pels soldats de Sertori, cridaren llurs veïns els *Γουρισσηνοί* per revenjar-se'n, atacant les forces sertorianes (Plutarc, *Sertorius* iii, § 6, ed. B. M. vi, 96.15; Schulten, *Sertorius* 31, 173); si n'abstraiem la term. gentilícia grega -enoí, queda GURIS, coincident amb els navarresos *Gorritz* i *Gorritza*, però també amb el nom del riu *Guarrizas*, que passa per allí i que ha pres *Gua-* dels noms aràbics dels rius veïns *Guadalén* i *Guadalquivir*. Sertori després devastà els *Guriseni*; i sospito que d'una repoblació que hi farien després els pompeïans, degué néixer el nom del poble de *Guarromán* a 8 k. ONO. de Llinares i a uns 8 O. del baix *Guarrizas*. Doncs: < GORIZ-ROMANUS?

Passem ara ja, a l'estudi de *Gurb*, el poble d'Osona veí del *Gurri*.

GURB, poble amb municipi, prop de Vic, 3 k. al Nordoest.

PRON.: *gúrɔp* a Vic, Casac. 1920; id. en l'enq. d'allí (x, 54-65) 1935, i dels pobles veïns.

MENCIONS ANT. Molt anomenat ja, i pràcticament a la mateixa forma, des de c. 900, com explica Abadal, *La Plana de Vic en els Ss. VIII, IX*, p. 26; i *Cat. Car.* II, 375, 222. De primer, fins al S. XIII, sobretot el castell, sobre el qual, nota de R. Bofill, *I^r Congr. Hist. Cor. d'Ar.*

886: «castro *Gorbi*», doc. orig. 6, p. 5 (*Dipl. Cat. Vic*); sovint com adj., que s'aplica a una zona un poc més ampla, entorn del poble (i d'extensió potser no gaire diferent de la que ocupen els llogarets ara agregats al seu mun.), cosa freqüent en els docs. vigatans de llavors, com passa amb els de Seva, Taradell, Oristà: *Sevedano* etc.); «in suburbio *Gorbitano*» (§ 17, p. 17); 915: [Sant Julià Sassorba] «in com. Ausona,